

Доля: Олекса Стефанович

Тамара Скрипка

(1899, Україна – 1970, США)

Прага 20-х років ХХ-го ст. для молодого, спраглоного життя й творення вигнанця була тим містом, де, здавалось, „святим духом” могли годувати мури готичних будівель, вузькі вулички старих кварталів, мости через Влтаву. Але це була ілюзія, солодка, крихка ілюзія, якої одним вигнанцям вистачало на декілька днів, іншим – на місяці й навіть роки, і лише деяким щасливцям – назавжди. До таких щасливців належав Олекса Стефанович. Можливо, тому, що був Поетом? Можливо, тому, що був самотником? Можливо, тому, що зумів віднайти сенс свого життя, зумів створити свій світ, у якому замкнувся й майже не виходив з нього (та й нікого не впускав)? Зрештою, цей ілюзорний світ, в значній мірі, компенсував йому назавжди втрачену Батьківщину й рідних. Рідних, які жили на Волині, в Милятині під Острогом. Там, де 5 жовтня 1899 року в родині священника Короната та Олександрі Стефановичів народився він, Олекса. Звичайно ж, батько – священник у четвертому поколінні – не мріяв про іншу кар’єру й для свого сина. А відтак, початкову освіту Олекса здобув у Клеванській духовній школі на Волині й завершив її у 1919 р. дипломом Волинської духовної семінарії у Житомирі. Чи продовжив Олекса родинну традицію, чи був душпастирем, відомостей не маємо. Однак знаємо, що, почав учителювати у Садках на Волині не у рік закінчення семінарії, а з наступного, 1920 р. Та у серпні 1922 р. він залишив рідні краї (як сам зазначав в короткому, на декілька речень, життєписі), „щоб уникнути переслідувань”. Отже, можемо лише здогадуватись, що підстави для переслідувань були.

У Празі О. Стефанович навчався у Карловому університеті (філософський факультет) та писав докторат на тему „Амвросій Метлинський як поет”. Після університету – ще сім семестрів Педагогічного інституту ім. М. Драгоманова (історико-літературний відділ). Роки навчання мали величезне значення для його творчості. Саме під час студій О. Стефанович захопився поезією. У Празі, як сам підтвердив, була найкраща у центральній Європі слов’янська бібліотека. По суті, його єдине постійне місце перебування, поскільки освіта не дала йому змоги стабілізувати побут. О. Стефанович майже ніколи не мав сталого помешкання. Один час мешкав за Прагою у вогкому підвальному приміщенні, звідти перейшов на Панкрац, де винаймав кімнатку. Опісля ночував то в Педінституті, то у кімнаті книжкового відділу видавництва Росохи, де й працював. Правда, був короткотривалий затишний період, коли оселився у родині панства Яндів в Модржанах, працюючи як виховник-компаньйон їхнього розумово нерозвиненого сина.

Тільки Прага встигла стати Поетовим другим домом, як початок війни вирвав його й з того гніздов’я, зруйнував той хиткий побут і душевну рівновагу, якою він дорожив. Гнаний емігрантськими вітрами, після двох ув’язнень, примусової праці в Німеччині, після тяжких і виснажливих митарств О. Стефанович приїхав до США й оселився у Бафало. Спочатку працював у м’ясарні, згодом вчителював в українській православній суботній школі.

Тут, як і в Празі, його життя було вщерть наповнене самотністю. І завершення його – в будинку для хворих – свого роду смерть, лише без труни і панахиди.

Фізична ж смерть настигла Поета 4 січня 1970 р. й так само самотньо забрала у засвіти.

2001 р. для журналу «Віра» Об'єднання українських православних сестрицтв у
США